

дій, спрямованих на мінімізацію наслідків глобальної кризи та створення передумов для відновлення економічної активності.

Література

1. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2009. – С. 8-19.
2. Геєць В. Каталізатором фінансової кризи в Україні була світова криза, але значна частина передумов має внутрішнє походження / В. Геєць // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 2. – С. 16-18.
3. Дорошенко І.В. Глобальна світова фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України / І.В. Дорошенко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Doroshenko_308.htm.
4. Жаліло Я. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / Я. Жаліло. – К. : Вид-во НІСД. – 2009. – С. 9-45.
5. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Шайда О.Е., Витровий Б.В. Влияние мирового финансового кризиса на экономику Украины

Проанализировано влияние мирового финансового кризиса на экономику Украины. Обнаружены основные причины возникновения кризиса и ее влияние на основные показатели социально-экономического развития страны, в частности подчеркнута негативную роль внутренних факторов. Разработан комплекс рекомендаций относительно приоритетных направлений и заданий стабилизационной политики ближайшей перспективы.

Ключевые слова: финансовый кризис, промышленное производство, национальная экономика, экономический кризис, экономические приоритеты.

Shayda O.Ye., Vitrovyi B.V. Influence of the global financial crisis on Ukraine

The influence of the global financial crisis on economy of Ukraine analyzed. The main causes of the crisis and its impact on key indicators of socio-economic development of country are opened, in particular the negative role of internal factors are emphasized. The complex of recommendations is developed on priorities and objectives of stabilization policy in the short term.

Keywords: financial crisis, industrial production, national economy, economic crisis, economic priorities.

УДК 336.226 Ст. викл. С.К. Шкулка – Львівська державна фінансова академія

ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАДХОДЖЕНЬ БЮДЖЕТОУТВОРЮЛЬНИХ ПОДАТКІВ

Сформовано сутність бюджетотворюючих податків, виділено стимулювальні та дестимулювальні чинники впливу на надходження цих податків, проаналізовано динаміку та їхнє місце в забезпеченні надходжень у перед- та кризовий періоди.

Ключові слова: бюджетотворююльні податки, податкова політика, податкова стратегія, державний бюджет, податкове регулювання, ефективність.

Вступ. Динамічність розвитку України значною мірою залежить від ефективності податкової політики та дієвості її фінансової стратегії, яка забезпечує підвищення фінансових результатів суб'єктів господарювання, купівельної спроможності населення, рівень реалізації державою своїх конститу-

ційних обов'язків та функцій. Практично стабільність і фінансово-економічний розвиток держави безпосередньо залежать від її податкової політики.

Податкова політика розробляється на визначений період та на різних рівнях управління – від державного до управління підприємством, фірмою. Але при цьому треба зважати, що кожен рівень має певну мету, завдання й повинен мати оптимальний напрям діяльності та співвідношення з іншими рівнями. Так, фундаментальною метою податкової системи є наповнення доходної частини бюджету. Водночас, податкова політика суб'єктів господарювання полягає в тому, щоб зменшити розмір податкових відрахувань. Взаємодія різних рівнів податкової системи відбувається, якщо держава відповідним чином виконує свої обов'язки, а платник згоден з їх якістю та задоволений цим виконанням. Податкова політика повинна вчасно вирішувати суперечності з бюджетними надходженнями між різними рівнями управління в державі.

Проблематика формування й динаміки наповнення бюджетів різних рівнів фінансовими ресурсами є пріоритетною та перебуває в околі зору як центральних так і місцевих органів влади, оскільки саме на прогнозованості та реалістичності фінансового забезпечення базується можливість реалізації оперативних і стратегічних положень соціально-економічного розвитку території. Зазначимо, що цій тематиці присвячені наукові праці зарубіжних вчених: Е. Аистетт, М.Ю. Березін, Я. Бржецькі, Р. Бьорд, Дж. Еккерт, Дж. Янгмен, а також українських – П.Ю. Бурая, З.С. Варналія, В.П. Вишневецького, І.В. Грицюка, Н.С. Залуцької, В.М. Мельника, А.М. Новицького, А.М. Соколовської, Б.А. Карпінського, А.І. Крисоватого, Л.Л. Тарангул, І.Я. Чугунова, С.І. Юрія [2-19].

Проте ряд питань залишаються відкритими, зокрема: особливості формування бюджетотворюючих податків, елементи їхнього прогнозування на макроекономічному рівні.

Метою дослідження є аналіз теоретичних положень та підходів щодо формування бюджетотворюючих податків в Україні для вироблення практичних рекомендацій у частині визначення впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на обсяги їх надходжень.

Виклад основного матеріалу. Сучасна практика результативності податкової політики свідчить, що наповнюваність бюджетів залежить від вірності фінансової стратегії. Водночас, однією з основних складових фінансової стратегії на всіх рівнях – від держави до окремого суб'єкта господарювання – є податкова стратегія, яка залежить від того, якою мірою вона відповідає потребам сьогодення.

Зазначимо, що прогнозувати обсяги бюджетних надходжень, а за ними й бюджетотворюючих податків, можливо через задіюваність механізмів, визначених Податковим кодексом України: загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Неподатковими надходженнями визнаються: 1) доходи від власності та підприємницької діяльності; 2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу; 3) надходження від штрафів та фінансових санкцій; 4) інші неподаткові надходження [15, с. 54].

Незважаючи на вагомість бюджетоутворюючих податків, на поточний момент існують певні суперечності навіть у термінологічному визначенні їхньої сутності, оскільки законодавчо не встановлено межі цього поняття. На наш погляд, бюджетоутворюючі податки – податки, встановлені органами законодавчої влади (на загальнодержавному рівні) чи органами місцевого самоврядування (на місцевому рівні), які є обов'язковими до сплати до бюджетів відповідних рівнів, відсоткова частка яких до валового внутрішнього продукту (ВВП) чи валового регіонального продукту (залежно від території сплати) становить не менше 1 %. Наразі в Україні до бюджетоутворюючими податками є такі непрямі податки, як податок на додану вартість, акцизний податок та мито, а також прямі податки – податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Структура бюджетоутворюючих податків

На основі проведеного дослідження було виділено ряд стимулювальних і дестимулювальних чинників надходження бюджетоутворюючих податків (табл. 1). Зазначимо, що прогнозовані наслідки впровадження в дію Податкового кодексу України далеко не однозначні, оскільки ймовірно збільшення частки надходження від певного податку за рахунок підвищення ставки може спричинити швидке скорочення кількості платників податків та їх вихід у тінь. Остаточного відчутти наслідки згаданого впровадження зможемо лише за кілька років [1].

Табл. 1. Стимулювальні та дестимулювальні чинники впливу на надходження від бюджетоутворюючих податків

Стимулювальні чинники	Дестимулювальні чинники
Помірне збільшення ставки оподаткування	Надмірне збільшення ставки оподаткування
Вторинні наслідки зменшення ставки оподаткування (вихід із тіні, реєстрація нових підприємств тощо)	Початковий етап після зменшення ставки оподаткування
Зростання ВВП	Зниження ВВП
Пожвавлення експортно-імпорتنних операцій	Зниження темпів експортно-імпорتنних операцій
Збільшення кількості підприємств	Зменшення кількості підприємств
Збільшення чисельності офіційно працюючих	Скорочення чисельності офіційно працюючих

Вважається, що складовими державного бюджету є дохідні та видаткові статті. Основу дохідної бази державного бюджету складають податкові надходження. Податок на додану вартість є одним із базових бюджетоутворюю-

чих податків. Тому важливим є прогнозування надходжень податків, зокрема податку на додану вартість. Більшість економістів наголошує на диференціюванні ставок ПДВ у частині споживчих товарів і послуг. Це дасть змогу істотно розширити базу оподаткування, підвищити гнучкість податкової системи, приведе структуру податків відповідно до можливостей споживачів.

Податкове прогнозування й планування в Україні опосередковує "консервування" неоптимального перерозподілу ВВП, що актуалізує зміну підходів до формування планів (прогнозів) податкових надходжень. Потрібно зрозуміти, що в умовах ринкової трансформації соціально-економічної системи й фінансової сфери податкове прогнозування й планування має передбачати запровадження чималої кількості податкових нововведень, а не бути побудованим на базі збереження наявної практики оподаткування з мінімальним її коригуванням, як це відбувається в західноєвропейських країнах. Разом з тим, фінансові наслідки податкових трансформацій необхідно розраховувати з урахуванням їхнього можливого впливу на поведінку платників податків (звуження або розширення податкової бази). Також для підвищення ефективності державного податкового менеджменту, потрібно уточнювати планові показники впродовж бюджетного року, якщо вплив якогось із факторів на формування надходжень податків буде іншим, ніж очікувалось [16, с. 262].

Те, що податкове регулювання в Україні здійснюється на ситуативній основі для задоволення лобістських інтересів або на вимогу досягнення фінансових цілей (якщо окремі диспропорції оподаткування значно звужують дохідну базу бюджету), не останньою чергою обумовлене слабкістю інституційної інфраструктури податкової системи за ринкової трансформації, а тому до певної міри є зрозумілим. Водночас тривала відсутність відчутних зрушень у напрямку системного, науково обґрунтованого вдосконалення "транзитивного" оподаткування видається нам доволі дивною. Податкове регулювання має не вишукувати фінансові резерви для компенсації негативного впливу на бюджет сумнівних часткових преференцій в оподаткуванні й змін механізмів сплати податків та податкових платежів, а створювати сприятливе податкове середовище для підприємницької діяльності в загальнодержавних масштабах як основи зміцнення податкового потенціалу.

На основі проведеного аналізу податкових надходжень до державного бюджету, варто зазначити, що загальна сума всіх доходів державного бюджету України за 2009 р. була на 9,5 % (або на 22022,6 млн грн.) меншою, ніж у 2008 р. Поряд із цим, у 2009 р. питома вага доходів державного бюджету України у ВВП знизилась на 1,5 відсоткових пункта (в. п.) до 22,9 % ВВП. Частка податкових надходжень державного бюджету у ВВП у 2009 р. порівняно з 2008 р. знизилась на 1,4 в.п. до 16,3 % ВВП, через зниження частки надходжень податку на прибуток підприємств (на 1,4 в.п.), ввізного мита (на 0,6 в.п.), податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів (на 0,5 в.п.), що пов'язано із зниженням доходу прибуткових підприємств та імпорту товарів. Водночас зросла частка акцизного збирання (на 1,0 в.п.) та податку на додану вартість із вироблених на території України товарів (на 0,3 в.п.).

Внаслідок негативного впливу світової фінансово-економічної кризи на обсяги зовнішньої торгівлі України відбувається переорієнтація економіки на внутрішній ринок, що відповідним чином відображається на структурі наповнення бюджету. У 2009 р. відбулося зниження питомої ваги в загальному обсязі надходжень податку на прибуток підприємств, ввізного мита, рентних платежів тощо.

Проаналізувавши стан надходження місцевих податків і зборів до зведеного бюджету України ми з'ясували, що доходи зведеного бюджету України формуються переважно коштом надходжень п'яти основних податків – податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств, ПДВ, акцизного податку й мита (65,8 % у 2003 р. і 63,9 % у 2008 р.). При цьому якщо в 2002-2003 рр. у структурі бюджетоутворюючих переважали непрямі податки, то в 2008 р. співвідношення між ними змінилося на користь прямих податків. Щодо окремих податків, то більше чверті доходів зведеного бюджету в 2002 і 2003 рр. формувалися коштом ПДВ. Його частка в 2002 р. була найбільшою в доходах зведеного бюджету й становила 25,8 %. У наступні роки вона поступово зменшувалася, сягнувши в 2008 р. 18,5 %. Тенденцією до зменшення характеризувалася частка податку на прибуток підприємств у доходах бюджету. В 2008 р. вона зросла на 0,2 відсоткових пункти порівняно з 2007 р. і становила 17,8 %, однак не досягла рівня 2002 і 2003 рр. – 19,7 та 19,4 % відповідно. Натомість частка податку з доходів фізичних осіб постійно зростала, підвищившись від 12,4 % у 2002 р. до 18,0 % у 2007 р. У 2008 р., внаслідок запровадження єдиної ставки оподаткування доходів фізичних осіб надходження від цього податку скоротилися на 6,99 %, порівняно з 2007 р., проте в 2005 р. надходження зросли на 31,1 %, порівняно з 2008 р.

Виходячи з аналізу динаміки надходжень бюджетоутворюючих податків України з 1998 по 2009 рр. (табл. 2.), спостерігаємо переважне зростання абсолютного обсягу надходжень за цими податками. Виняток становлять скорочення надходжень за:

- податком на додану вартість у 2003 р. від 13,47 до 12,60 млрд грн.;
- митом у 1999 р. з 0,97 до 0,85 млрд грн.;
- податком на доходи фізичних осіб у 2004 р. від 13,52 до 13,21 млрд грн.;
- усіма бюджетоутворюючими податками, крім акцизного податку в 2009 р.

Зупинимось детальніше на останньому винятку з метою з'ясування його причин.

За 2009 р. надходження податку на додану вартість до державного бюджету (з урахуванням відшкодування) становило 84596,7 млн грн. При цьому порівняно з 2008 р., надходження знизились на 8,1 %, або на 7486,0 млн грн. Планові надходження з податку недовиконано на 13,4 %, або на 13046,3 млн грн. Питома вага податку на додану вартість у загальному обсязі доходів державного бюджету в 2009 р. збільшилась на 0,6 в.п. до 40,3 %. Надходження до загального фонду державного бюджету від податку на додану вартість за 2009 р. становили 79892,7 млн грн, з них:

- ПДВ із вироблених в Україні товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування) – 11389,9 млн грн;
- ПДВ із ввезених на територію України товарів – 68500,3 млн грн.

Табл. 2. Динаміка надходжень від бюджетоутворюючих податків в Україні

Показники	Роки											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Податок на додану вартість, млрд. грн.	7,46	8,41	9,44	10,35	13,47	12,60	16,73	33,80	50,40	59,38	92,08	84,60
у % до ВВП	7,27	6,45	5,55	5,12	6,10	4,71	4,85	7,96	9,41	8,32	9,71	9,25
Акцизний податок, млрд. грн.	1,29	1,79	2,24	2,62	4,09	5,27	6,70	7,95	8,61	10,57	12,78	21,62
у % до ВВП	1,25	1,37	1,32	1,30	1,81	1,96	1,94	1,87	1,61	1,48	1,34	2,33
Мито, млрд. грн.	0,97	0,85	1,39	1,77	2,15	3,35	4,71	6,52	7,37	9,59	11,90	6,30
у % до ВВП	0,95	0,65	0,82	0,80	0,82	1,27	1,34	1,70	1,34	1,35	1,26	0,69
Податок на доходи фізичних осіб, млрд. грн.	3,57	4,43	6,38	8,75	10,82	13,52	13,21	17,32	22,79	34,78	45,90	44,49
у % до ВВП	3,48	3,40	3,75	4,29	4,79	5,06	3,83	4,08	4,25	4,88	4,84	4,86
Податок на прибуток підприємств, млрд. грн.	5,92	6,35	7,70	8,28	9,40	13,27	16,16	23,46	26,17	34,41	47,86	33,05
у % до ВВП	5,77	4,87	4,53	4,05	4,16	4,95	4,68	5,52	4,88	4,83	5,01	3,61

Рівень виконання плану надходжень ПДВ до загального фонду державного бюджету (враховуючи відшкодування) на 2009 р. становить 84,6 %. Не виконано планові завдання як і з ПДВ із вироблених в Україні товарів (92,6 % плану на рік, або недовиконання на 3688,8 млн грн), так і з ПДВ із ввезених на територію України товарів (84,3 % плану на рік, або недовиконання на 12791,8 млн грн), що зумовлено руйнуванням вітчизняного виробництва. У 2009 р. надходження цього податку до загального фонду державного бюджету (враховуючи відшкодування), порівняно з 2008 р., знизились на 11,3 %, або на 10140,8 млн грн, зокрема надходження:

- ПДВ із ввезених на територію України товарів зменшились на 10925,7 млн грн, або на 13,8 %;
- ПДВ із вітчизняних товарів зросли на 911,3 млн грн, або на 2,0 %.

Негативно вплинуло на надходження в 2009 р. ПДВ із ввезених на територію України товарів падіння імпорту товарів на 46,9 %. Разом з тим, під час планування ПДВ із ввезених на територію України товарів на 2009 р. було враховано обсяг імпорту товарів, від якого залежать надходження митних платежів на рівні 90,5 % очікуваного показника 2008 р.

Крім цього, при плануванні на 2009 р. суми надходжень ПДВ із ввезених на територію України товарів від розмитнення імпортованого газу враховувалась ціна на газ 260 дол. США за 1 тис. м³ та обсяг імпорту в розмірі 45 млрд м³. Фактично в 2009 р. середньорічна ціна імпортованого та розмитненого газу дорівнювала 255,6 дол. США, а обсяг імпортовано природного газу – 29,9 млрд м³. Частково недонадходження ПДВ із ввезених на територію України товарів було компенсоване розмитненням газу, імпортованого протягом минулих років. До загального фонду державного бюджету надійшло 4,8 млрд грн податку (внаслідок розмитнення 35,9 млрд м³ імпортованого газу).

Негативно на виконання бюджетних призначень із ПДВ вплинула наявність залишку від'ємного значення попередніх років, що передбачає можливість зменшувати поточні нарахування із ПДВ та декларувати додаткові суми до відшкодування. Фактично за рахунок від'ємних залишків попередніх періодів у 2009 р. платниками податку зменшено платежів до бюджету на загальну суму 15614,7 млн грн. У 2009 р. обсяг бюджетного відшкодування ПДВ за загальним фондом державного бюджету грошовими коштами залишився на рівні 2008 р. та становив 34537,3 млн грн. Рівень виконання плану становить 94,6 % (недовиконання становить 1981,2 млн грн). На 1 січня 2010 р. обсяг невідшкодованих сум ПДВ становив 24228,9 млн грн і зріс за 2009 р. на 10134,5 млн. грн.

Не цілком виправданим стало намагання компенсувати падіння доходів від непрацюючої економіки значним підвищенням ставок акцизів. Навіть незважаючи на підвищення ставок акцизів на спирт та лікєро-горілчані вироби, пиво, коньяк, тютюнову продукцію, бензин, загальні плани надходжень з акцизного податку не були виконані. Недонадходження до державного бюджету за акцизним податком становить 2,4 млрд. грн., або 10 % річного плану. До того ж, порівняно з 2008 р., надходження акцизного податку до державного бюджету загалом зросли на 67,8 %, або на 8596,6 млн грн до 21274,6 млн грн.

На збільшення надходжень акцизного податку в 2009 р. порівнянню з попереднім роком, вплинуло підвищення ставок акцизного податку (зокрема, збільшено ставки на: спирт та лікєро-горілчані вироби – 58,1 %; пиво – 93,5 %; коньяк – 40 %; тютюнову продукцію – у 2,3 раза; бензин – у 1,8 раза) та зростання обмінного курсу євро у середньому на 41 % за 2009 р., оскільки ставки акцизного податку на нафтопродукти та транспортні засоби визначені у євро. Обсяг надходжень акцизного податку за 2009 р. до загального фонду становив 14849,7 млн. грн., або 107,4 % річного плану. Надходження від сплати акцизного податку до загального фонду державного бюджету в 2009 р. зросли на 73,6 % (або на 6293,8 млн грн) проти 2008 р.

Обсяг надходжень акцизного податку до спеціального фонду державного бюджету за 2009 р. становив 6424,9 млн. грн., або 65,4 % річного плану. До 2008 р. надходження акцизного податку до спеціального фонду зросли майже в 1,6 раза, або на 2302,8 млн грн. Негативно на виконання плану надходжень акцизного податку до спеціального фонду державного бюджету в 2009 р. вплинули:

- скорочення імпорту легкових автомобілів (у 6,1 раза за 2009 р.), що призвело до втрати 0,7 млрд грн;
- зменшення обсягу виробництва легкових автомобілів у 2009 р. у 6 разів, що призвело до втрати 0,4 млрд грн;
- неузгодженість законодавства в 2009 р. щодо ставок акцизного податку на дизельне паливо та легкові автомобілі, яка призвела до втрати бюджетом 2,3 млрд грн.

Акцизного податку з вироблених в Україні товарів до державного бюджету в 2009 р. надійшло 17584,5 млн грн, або 91,3 % від річного планового показника, зокрема до загального фонду надійшло 14138,6 млн грн, або

109,3 % від плану. Порівняно з 2008 р. надходження до державного бюджету акцизного податку з вироблених в Україні товарів зросли на 73,7 % (або на 7459,6 млн грн), до загального фонду зростання надходжень становить 74,1 % (6019,6 млн грн).

Акцизного податку із ввезених на територію України товарів до державного бюджету в 2009 р. надійшло 3690,0 млн грн., або 84,1 % річного плану, зокрема до загального фонду надійшло 711,1 млн грн., або 79,7 % річного плану. Порівняно з 2008 р. надходження до державного бюджету акцизного податку із ввезених на територію України товарів зросли на 44,5 % (або на 1137,0 млн. грн.), до загального фонду зростання надходжень становить 62,8 % (274,3 млн грн).

Висновки. Бюджетоутворююльні податки забезпечують ефективну реалізацію функцій держави в соціально-економічному розвитку. Роль цих податків буде залишатися вагомим й надалі, хоча податкове навантаження від їхньої дії може змінюватись. Так, у 2011 р. відбуватиметься скорочення доходів державного бюджету шляхом зниження фіскального тиску на економіку. З 2011 р., відповідно до Податкового кодексу знижується ставка податку на прибуток до 23 %, запроваджується низка пільг з податку на прибуток і податок на додану вартість, частина джерел передаються до місцевих бюджетів. Можливе скорочення дохідної бази посилить тиск на систему державних фінансів та провокуватиме негативні тенденції в економіці. Зазначені зменшення надходжень уповільнюватиме темпи відновлення економіки України та сприятиме консервації економіки у фазі депресії. Відтак мінімізація вказаних загроз має стати наріжним каменем бюджетно-податкової політики.

Незважаючи на потребу удосконалення механізму податкового контролю за бюджетоутворююльними податками, їх питома частка в структурі податкових надходжень буде змінюватись з незначними коливаннями. Відмовитись від практики надходжень у бюджет, які утворюються внаслідок бюджетоутворююльних податків, держава не може. Подальше нарощування надходжень від такого виду податків можливе за рахунок зміни джерел цих надходжень, зокрема, таким чином, щоб основна маса фінансових ресурсів проходила через громадян. Таким чином, вдасться досягнути наступного:

- розширити базу оподаткування;
- підвищити доходи громадян;
- підвищити споживчий попит;
- обмежити підприємства від втручання в їхню діяльність із боку державних інституцій;
- отримати додаткові джерела надходжень у державну скарбницю для задоволення суспільних потреб;
- створити стабільну й потужну фінансову базу місцевого самоврядування.

Зазначимо, що така система формування бюджетоутворююльних податків, в основі котрої закладено пріоритет оподаткування не виробництва, а споживання, довела свою ефективність у ряді держав світу (США, Канада, скандинавські країни тощо). До того ж високий рівень життя населення в цих державах поєднується з високими темпами розвитку економіки та стабільністю фінансово-економічної ситуації в системі бюджетоутворююльних податків.

Література

1. **Податковий** кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
2. **Буряк П.Ю.** Податковий контроль в Україні. – Т. І: Попередній контроль : монографія / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 400 с.
3. **Буряк П.Ю.** Податковий контроль в Україні. – Т. II: Контрольно-перевірочний процес : монографія / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Осідач. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 420 с.
4. **Буряк П.Ю.** Податковий контроль : підручник / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2007. – 608 с.
5. **Карпінський Б.А.** Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпінська. – К. : Професіонал, 2008. – 464 с.
6. **Карпінський Б.А.** Податок на додану вартість як основа бюджетоутворення / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Економіст. – 2007. – № 1. – С. 30-33.
7. **Карпінський Б.А.** Стратегічний податковий менеджмент як механізм управління економічним розвитком держави / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний зб. – 2007. – № 4(5). – С. 126-133.
8. **Карпінський Б.А.** Вплив системи адміністрування податку на додану вартість на регіональний розвиток / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.3. – С. 321-327.
9. **Карпінський Б.А.** Основи формування стратегічного податкового менеджменту / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.5. – С. 129-136.
10. **Карпінський Б.А.** Реформування податкової системи як пріоритет покращення підприємницького клімату території / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Регіональна бізнес – економіка та управління. – 2007. – № 2. – С. 94-103.
11. **Карпінський Б.А.** Особливості прояву суперечностей у територіальних податково-бюджетних відносинах / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. – Сер.: Економічні науки. – 2007. – № 2(18). – С. 68-74.
12. **Карпінський Б.А.** Фінансовий контроль за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів у процесі підвищення їх фінансової самостійності / Б.А. Карпінський, І.В. Грицюк // Вісник Львівської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2010. – № 18. – С. 181-192.
13. **Карпінський Б.А.** Суперечності податково-бюджетних відносин в Україні та їх вплив на фінансове забезпечення територіального розвитку / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Фінансове забезпечення економічного і соціального розвитку суспільства : тези Міжнар. наук.-практ. конф. (23 березня 2007 р.). – Дніпропетровськ : Вид-во ДДФА, 2007. – С. 50-51.
14. **Карпінський Б.А.** Добровільна сплата податків – індикатор цивілізованості підприємницької діяльності в Україні / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька // Теория и практика предпринимательской деятельности : матер. второй Междунар. научно-практ. конф. ученых и специалистов (19-22 сентября 2007 г.). – Симферополь : Вид-во Таврического НУ им. В.И. Вернадского, 2007. – С. 57-59.
15. **Податковий** словник-довідник / за ред. Л.Л. Тарангул / упоряд. Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій, А.М. Новицький, Н.Б. Новицька, Н.М. Борейко. – К. : Вид-во "Знання України", 2010. – 155 с.
16. **Юрій С.І.** Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія / С.І. Юрій, А.І. Крисоватий, Т.В. Кошук. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ, 2010. – 292 с.
17. **Karpinsky B.A.** The main priorities of the tax control system reforming in Ukraine / B.A. Karpinsky, N.S. Zalutska // Materiały czwartej Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Nauka: teoria i praktyka – 2007". – Tłum. I. Ekonomiczne nauki: Przemysł. Nauka i studia. – S. 15-22.
18. **Karpinsky B.A.** Strategic tax management as the trend of new economic science – strategiology / B.A. Karpinsky, N.S. Zalutska // Materiały VI międzynarodni vedecko-practiska conference "Nastoleni moderni vedy – 2007". – Dil 1. Ekonomicke vedy: Praha. Publishing House "Education and Science" s.r.o. – S. 54-59.

19. **Karpinsky B.A.** The priority trends of disagreements avoiding in tax-budget sphere / B.A. Karpinsky, N.S. Zalutska // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2007. – Tłum 3(3). – S. 15-22.

Шкулка С.К. Формирование и эффективность поступлений бюджетообразующих налогов

Сформирована сушність бюджетообразующих налогов, выделены стимулирующие и десимулирующие факторы влияния на поступления данных налогов, проанализирована динамика и их место в обеспечении поступлений в пред- и кризисный периоды.

Ключевые слова: бюджетообразующие налоги, налоговая политика, налоговая стратегия, государственный бюджет, налоговое регулирование, эффективность.

Shkulka S.K. The formation and effectiveness of budget-tax revenues

Formed the essence of budget-tax incentives and highlighted de-stimulation factors influence data is taxes, and dynamics of their place in providing receipts and pre-crisis period.

Keywords: budget-taxes, tax policy, tax strategy, the state budget, tax regulation, efficiency.

УДК 336.77:339.9

Доц. Г.Є. Шпаргало, канд. екон. наук – Львівська КА

ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРФЕЙТИНГУ ЯК ФОРМИ ЕКСПОРТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Наведено теоретичний і схематичний аналіз загальних понять форфейтингу. Досліджено найважливіші чинники, що зумовлюють складність у розумінні форфейтингу. Здійснено аналіз переваг та недоліків форфейтингових операцій для їх учасників.

Ключові слова: вексель, гарант, експортер, імпортер, форфейтер, форфейтинг.

Постановка проблеми. З метою захисту інтересів експортерів в умовах посилення конкуренції на світових ринках створено нові форми фінансування міжнародних торговельних операцій. До таких форм можна віднести форфейтинг. Цей метод дає змогу експортерам уникнути валютного ризику, що може виникнути внаслідок курсових коливань протягом періоду між укладенням зовнішньоторговельної угоди та фактичним платежем за нею.

У практичній діяльності вітчизняних експортерів і банків форфейтинг лише починає запроваджуватися, тому деякі питання правового забезпечення ще недостатньо врегульовані. Специфікою форфейтингу є його неоднозначний характер. Це кредитно-вексельна угода, пов'язана з розрахунками в іноземній валюті, а тому необхідне одночасне дослідження правових аспектів як кредитних відносин, так і вексельного обігу та валютного регулювання. Розширення експортних операцій підприємств-експортерів, а також вдосконалення системи розрахунків дають підстави сподіватися, що з часом форфейтинг посіде належне місце серед банківських операцій, чому певною мірою має сприяти подальше вдосконалення законодавчої та нормативно-інструктивної баз.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми форфейтингу присвячено низку наукових праць. Серед вітчизняних вчених економістів, які досліджують проблему впровадження на український ринок нових форм фінансування міжнародних торговельних операцій, потрібно виділити таких як Т. Басюк, Т. Белялов, Г. Гейер, Т. Піддубна, І. Швець та інші [1-5].